

УДК/UDC 342.4
327.39:061.1EU

Тихо Б. Цакић, мр

Руководилац Групе за хармонизацију прописа
Министарство унутрашњих послова Републике Српске

УСТАВНЕ ПРОМЈЕНЕ И ЧЛАНСТВО У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ НА ПРИМЈЕРУ РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ

Циљ истраживања је упознавање прилагодби Устава Републике Хрватске у процесу приступања Европској унији, односно измјена и допуна које су морале бити извршене у Уставу и њиховог односа са правом Европске уније. У истраживању је коришћен нормативно-догматски метод, метод анализе и синтезе, дедуkcије и индукције, компаративни метод и метод компилације. Истраживање нам показује да је било потребно извршити прилагођавање Устава Републике Хрватске у процесу приступања Европској унији на начин да су поједине одредбе биле протумачене у свјетлу новог времена (правни основ за чланство), а да су, с друге стране, поједине одредбе морале бити измијењене односно допуњене. У Уставу Републике Хрватске морало се посебно ријешити питање правног основа за пренос уставних надлежности на Европску унију, учешћа у институцијама Европске уније, односа правног поретка Републике Хрватске са правним поретком Европске уније и постојања права на грађанство Европске уније. Може се слободно рећи да ће наведене измјене морати извршити и друге државе која намјеравају да постану чланице Европске уније, па самим тим резултати овог истраживања имају апликативну вриједност.

Кључне ријечи: Устав; Уставне промјене; Чланство у Европској унији; Институти права Европске уније; Начела права Европске уније; Институције Европске уније.

1. УВОД

Улазак у чланство Европске уније носи бројне обавезе за сваку државу кандидата. Једна од обавеза је хармонизација права која не обухвата само хармонизацију закона, него и самог устава,¹ као највишег правног акта у једној држави. Ако државе кандидати не направе квалитетну анализу промјена које треба извршити ради приступања Европској унији, доћи ће у ситуацију да ће морати да мијењају свој устав прилично често. „Пречестим, пак, измјенама, Устав губи на вјеродостојности те је стога смислено размишљати о пролагодби Устава за чланство у ЕУ већ сада“.² Управо из овог разлога, потребно је анализирати које су промјене у уставима држава кандидата направљене прије него што су приступиле Европској унији, како би се у догледно вријеме приступило истим или сличним промјенама и у уставноправном поретку Босне и Херцеговине.

Имајући у виду заједничку историју коју Босна и Херцеговина дијели са Републиком Хрватском и на чињеницу да је она чланица Европске уније, чини се прикладним да се направи анализа уставних одредаба Републике Хрватске, како би се пронашле најважније промјене Устава које су везане за чланство у Европској унији.

Да би Република Хрватска постала чланица Европске уније, било је потребно извршити одређене измјене у њеном уставу.³ Било је потребно пронаћи правни основ за чланство у Европској унији и правни основ за пренос уставних надлежности на Европску унију, ријешити питање

¹ Табеле са одредбама Устава чију је сагласност са правом Европске уније оцјењивала Европска комисија можете видјети у Скрининг извјештају приказаном код I. Andrassy, “Constitutional Implications of EU Membership: An Overview of Constitutional Issues in the Negotiating Process – The Croatian Perspective“, *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, Vol 4 (2008), 223–245, <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/65>, 2. септембар 2014.

² Т. Тапета, „Уставне промјене и чланство у ЕУ“, *Информатор*, бр. 5646, од 16. априла 2008, 2, https://www.academia.edu/323008/Ustavne_Promjene_I_clanstvo_U_EU, 2. септембар 2014. Аутор рада се залаже за то да се у Уставу уведе посебна глава која би на једном мјесту ријешила сва питања која проистичу из чланства у Европској унији.

³ У овом раду анализирају се најважније промјене Устава Републике Хрватске са аспекта придруживања Европској унији. Иначе, осим њих, направљене су и друге промјене у Уставу које је било потребно урадити. Према Смерделу, у Уставу су направљене следеће категорије промјена: промјене због потребе преговора о придруживању Европској унији, промјене због потребе прилагођавања правног система будућем чланству у Европској унији, промјене у сврху декларације добрих намјера и онемогућавања исправљања ранијих неправди, промјене у систему политичког одлучивања, промјене у циљу реформе правосуђа и промјене у циљу јачања људских права и основних слобода. – Детаљније о свим овим промјенама, вид. Б. Смердел, „Устав РХ након уставних промјена 2010. године“, *Хрватска правна ревија*, рујан 2010, https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/SMERDEL,-USTAV_RH_NAKON_USTAVNIH_PROMJENA_2010.pdf, 2. септембар 2014.

учешћа у институцијама Европске уније, одредити однос правног поретка Републике Хрватске са правним поретком Европске уније и утврдити постојање права на грађанство Европске уније.

2. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ЧЛАНСТВО

Правни основ за чланство Републике Хрватске у Европској унији обезбијеђен је тако што је у Уставу Републике Хрватске прописано право на удруживање са другим државама и право на раздруживање. Република Хрватска није морала посебно да прилагођава овај дио Устава из разлога што је право на удруживање и право на раздруживање постојало од раније. Ова права су била прописана још у вријеме док је Хрватска била у саставу бивше СФРЈ.⁴

Право на покретање поступка удруживања припало је законодавној и извршној власти. Хрватски сабор може покренути овај поступак ако то тражи најмање трећина заступника. Исто право додијељено је предсједнику Републике и Влади.⁵

Поступак се даље наставља тако што Хрватски сабор мора да донесе одлуку о покретању поступка двотрећинском већином свих заступника. Након доношења ове одлуке, у поступак се укључују грађани на референдуму о удруживању. Референдум се спроводи 30 дана од дана доношења одлуке у Хрватском сабору, а да би се одлука о удруживању сматрала усвојеном, потребно је да за њу гласа већина бирача који су приступили референдуму. У Уставу је прописано и право на раздруживање, које се остварује на исти начин као и право на удруживање.⁶

Садашња одредба Устава, по којој се одлука о удруживању доноси већином гласова бирача који су приступили референдуму, резултат је промјена до којих је дошло због страха да референдум за приступање Европској унији неће успјети. Наиме, првобитна верзија ове одредбе прописивала је да је за доношење одлуке о удруживању потребна већина гласова од укупног броја бирача у држави, што је далеко теже постићи. Управо из тог разлога, приступило се промјени потребне већине за доношење одлуке о удруживању прије него што је Република Хрватска приступила Европској унији.⁷

⁴ С. Родин, „Уставна основа за чланство Хрватске у Европској унији“, 1, https://www.google.ba/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=14&ved=0CD0QFjADOAo&url=https%3A%2F%2Fbib.irb.hr%2Fdatoteka%2F372809.Ustavna_osnova2.doc&ei=UpgFVMaKPKOH4gTq1IG4CQ&usg=AFQjCNGDCXRwJjqRuLDzx4V6MtAmJAepjg, 2. септембар 2014.

⁵ Устав Републике Хрватске – УРХ, чл. 135, ст. 1.

⁶ УРХ, чл. 135, ст. 3, 4, 5 и 6.

⁷ Вид. чл. 28 Промјена Устава Републике Хрватске, *Народне новине Р. Хрватске*, бр. 76/10.

Слично праву на удруживање са другим државама и праву на раздруживање која су прописана Уставом Републике Хрватске, и у Европској унији постоји право на приступање и право на иступање из Европске уније, која су прописана Уговором о Европској унији. Наиме, држава заинтересована за чланство у Европској унији подноси захтјев за чланство о којем одлучује Савјет, након савјетовања са Европском комисијом и добијања сагласности Европског парламента. О захтјеву се, поред Европског парламента, обавјештавају и национални парламенти. Сви услови пуноправног чланства прописују се споразумом између држава чланица Европске уније и државе заинтересоване за чланство. Овај споразум се мора ратификовати у свим државама уговорницама. Насупрот овоме, право на иступање из Европске уније може искористити свака држава чланица уколико сматра да њено чланство у Европској унији није више од интереса за њу. Обавијест се упућује Европском савјету, а након тога почињу преговори о иступању који резултирају потписивањем споразума који у име Европске уније закључује Савјет, уз претходну сагласност Европског парламента.⁸

Можемо рећи да се правни основ за чланство Републике Хрватске у Европској унији налази у Уставу Републике Хрватске и у Уговору о Европској унији. Споменутим актима не само да је остављено право удруживања, него и право раздруживања, чиме је осигурано да ће бити поштована воља грађана једне државе.

3. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ПРЕНОС УСТАВНИХ НАДЛЕЖНОСТИ

Правни основ за пренос уставних надлежности на Европску унију обезбијеђен је прописивањем у Уставу да Република Хрватска повјерава институцијама Европске уније надлежности које су потребне ради остваривања права и испуњавања обавеза које проистичу из чланства у Европској унији.⁹

У Уговору о Европској унији прописано је да државе чланице додјељују надлежности Европској унији ради постизања заједничких циљева. „У том смислу, Унија располаже само тзв. додељеним и пре-

⁸ Consolidated version of the Treaty on European Union – TEU, OJ C 326, чл. 49 и 50, 26.10.2012, р. 13–390 (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN>, 3. септембар 2014.

⁹ Чл. 141а, ст. 2 УРХ. Слично је прописано у Уставу Републике Бугарске, само што је у овом случају предвиђено да Национална скупштина Бугарске ратификује међународне уговоре којима се преносе на Европску унију надлежности које произлазе из Устава Републике Бугарске. – Вид. Устав Бугарске, чл. 85, ст. 1, тач. 9, <http://constcourt.bg/LegalBasis>, 3. септембар 2014.

ма циљевима ограниченим или функционалним овлашћењима.¹⁰ Државе чланице задржавају надлежности које нису додијељене Европској унији. Према томе, дјеловање Европске уније ограничено је додијељеним надлежностима (*principle of conferral*).¹¹

Према Уговору о функционисању Европске уније, Европска унија располаже искључивим, подијељеним и координирајућим (допуњујућим) надлежностима. Европска унија има искључиву надлежност у области царинске уније, правила о тржишном такмичењу везаним за функционисање унутрашњег тржишта, монетарне политике (за државе чланице чија је валута евро), очувања морских биолошких ресурса (у оквиру заједничке политике у оквиру рибарства), заједничке трговинске политике, закључивања међународних уговора (ако су предвиђени актом Европске уније или ако је уговор потребан ради обављања надлежности Европске уније или ако би уговор могао да утиче на заједничка правила или измјену њиховог обима).¹²

Подијељена надлежност између Европске уније и држава чланица постоји у области унутрашњег тржишта, социјалној политици (само у дијелу утврђеном у Уговору о функционисању Европске уније), економске, социјалне и територијалне кохезије, пољопривреде и рибарства (осим очувања морских биолошких извора), животне средине, заштите потрошача, саобраћаја, трансевропских мрежа, енергетике, области слободе, сигурности и правде, безбједности у јавном здравству (само у дијелу утврђеном у Уговору о функционисању Европске уније), истраживања, технолошког развоја и свемира (провођење активности, посебно израда и спровођења програма), развојне сарадње и хуманитарне помоћи (провођење активности и заједничке политике).¹³

Координирајућа (допуњујућа) надлежност Европске уније постоји у области заштите и унапређења здравља људи, индустрије, културе, туризма, образовања, стручног образовања, младих и спорта, цивилне заштите и административне сарадње.¹⁴

Европска унија нема право да проширује своје надлежности без сагласности држава чланица и управо из тог разлога мора да добије са-

¹⁰ Р. Вукадиновић, *Увод у институције и право Европске уније*, Удружење за Европско право – Центар за право ЕУ, Крагујевац 2012, 42.

¹¹ TEU, чл. 1, 4, 5.

¹² Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union – TFEU, *OJ C 326*, чл. 3, 26. 10. 2012, p. 47–390 (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>, 3. септембар 2014,

¹³ TFEU, чл. 4.

¹⁴ TFEU, чл. 6.

гласност од њих уколико постоји политичка воља да се прошире надлежности Европске уније на нове области. С обзиром на важност оваквих одлука о додјели надлежности, сасвим је логично да се одредбе које прописују поступак доношења ових одлука налазе у уставима држава чланица.

4. УЧЕШЋЕ У ИНСТИТУЦИЈАМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Уставом Републике Хрватске било је потребно прописати и учешће у институцијама Европске уније. Имајући у виду значај питања учешћа институција Републике Хрватске у раду институција Европске уније, логично је било да се и ово питање уреди Уставом. Било је потребно уредити улогу Хрватског сабора, председника Републике и учешћа Владе. Међутим, то није било све. Знајући колико се посвећује пажње развоју демократије и поштовању изборне воље грађана, у Уставу се морала наћи и одредба која прописује њихову улогу у Европској унији.

Грађани су добили право да бирају своје представнике у Европски парламент. На овај начин, хрватски грађани су представљени у два парламента, Хрватском сабору и Европском парламенту. Преко својих изабраних представника омогућено им је да утичу на рад Европске уније. Хрватски сабор је добио право да учествује у законодавном поступку у Европској унији и да надзире рад Владе у институцијама Европске уније. Председник Републике је добио право да представља Републику Хрватску у Европском савјету. Према Уставу, Влада представља Републику Хрватску у Савјету Европске уније. Она има обавезу да о свом раду у институцијама Европске уније обавјештава Хрватски сабор, који је добио улогу политичког налогодавца за Владино дјеловање у оквиру институција Европске уније. Уставом је прописано да Влада мора обавијестити Хрватски сабор о приједлозима правних прописа и одлука у чијем усвајању учествује, тако да Хрватски сабор на основу таквих обавјештења може доносити обавезујуће закључке за дјеловање Владе у институцијама Европске уније.¹⁵

Уставне одредбе којима је прописано учешће институција Републике Хрватске у раду институција Европске уније имају велики значај, јер омогућавају хрватским институцијама да знају која је њихова улога у раду институција Европске уније у складу са правом Европске уније и какав је њихов међусобни однос поводом споменутог учешћа.

¹⁵ УРХ, чл. 141б.

5. ОДНОС ПРАВНОГ ПОРЕТКА РЕПУБЛИКЕ ХРВАТСКЕ СА ПРАВНИМ ПОРЕТКОМ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Сљедеће битно питање које је требало уредити јесте однос правног поретка Републике Хрватске са правним поретком Европске уније. Овај однос се може објаснити управо кроз примјену уставних одредаба Републике Хрватске које прописују ово питање, кроз упознавање секундарних извора права Европске уније, али и кроз анализу начела супрематије, директне примјене, директног дејства и индиректног дејства права Европске уније.

Устав Републике Хрватске прописује да су права из *acquis communautaire* изједначена са правима из хрватског правног поретка. Правни акти и одлуке које се прихвате у институцијама Европске уније примјењују се у Републици Хрватској, а њени судови имају обавезу да заштите субјективна права која произлазе из права Европске уније. Право на директну примјену права Европске уније добили су државни органи, органи јединица локалне и регионалне самоуправе и правна лица са јавним овлашћењима.¹⁶

Иако Устав јасно прописује да су права из *acquis communautaire* изједначена са правима из хрватског правног поретка, ипак се чини да је ову одредбу требало прилагодити садржини начела супрематије права Европске уније.¹⁷ Начело супрематије или надређености подразумева да је право Европске уније надређено праву државе чланице и при томе се мисли на надређеност не само законима и подзаконским актима, него и на надређеност уставним нормама. Ово начело није било формулисано у оснивачким уговорима Европске уније, него је резултат судске праксе у Европском суда правде. Начело се везује за пресуду *Flaminio Costa v E.N.E.L.*¹⁸

Правни акти и одлуке које се прихвате у институцијама Европске уније примјењују се у Републици Хрватској. Овдје се мисли на секун-

¹⁶ УРХ, чл. 141ц.

¹⁷ Устав Републике Румуније ово питање веома прецизно прописује у чл. 148, ст. 2, наводећи да ће, након приступања, одредбе оснивачких уговора о Европској унији и друге обавезујуће норме имати јачу снагу од норми домаћег права. Слично је и са Уставом Републике Словачке, који у чл. 7, ст. 2 прописује да ће правно обавезујући акти европских заједница и Европске уније имати јачу правну снагу од закона Републике Словачке.

¹⁸ W. Phelan, “Why do EU Member States Offer a ‘Constitutional’ Obedience to EU Obligations?“, *Encompassing Domestic Institutions and Costly International Obligations*, Institute for International Integration Studies, IIS Discussion Paper, No. 256/June 2008, 10, <http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/035.pdf>, 2. септембар 2014. Вид. *Flaminio Costa v E.N.E.L.*, Judgment of the Court of 15 July 1964, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1418227370173&uri=CELEX:61964CJ0006>, 3. септембар 2014.

дарно право Европске уније. У овој категорији разликујемо сљедеће акте: уредбе, директиве, одлуке, препоруке и мишљења. Уредбе представљају такву врсту правног акта која се директно пријењује без потребе њеног транспонованја кроз прописе државе чланице. Директиве су такође правни акти, обавезујући у погледу циља и рока за транспонованје, који за разлику од уредби нису директно примјенљиви. У овом случају, држава чланица је дужна да кроз одредбе националног права транспонује директиву у домаћи правни поредак. Одлуке су појединачни акти који су директно примјенљиви и обавезујући за адресате који су у њима назначени. То могу бити грађани, привредна друштва или државе чланице. Препоруке и мишљења, за разлику од споменутих аката, нису правно обавезујући акти. Препоруке представљају један вид позива државама чланицама да прихвате одређени начин понашања, док су мишљења скуп ставова о одређеним питањима правне или политичке природе.¹⁹

Начело директне примјене подразумијева да се одређене норме права Европске уније могу директно примјењивати од стране институција и органа држава чланица, без њиховог претходног транспонованја кроз прописе државе чланице. Ово начело се такође веже за судску праксу Европског суда правде, конкретно за пресуду *Van Gend en Loos* (Case 26/62).²⁰ Овакво дејство, на примјер, имају уредбе и одлуке.

Устав даље прописује да судови Републике Хрватске имају обавезу да заштите субјективна права која произлазе из права Европске уније, чиме долазимо до примјене начела директног дејства права Европске уније.²¹ Начело директног дејства означава „способност или капацитет одредби комунитарног права да непосредно стварају права и намећу обавезе на које се могу позивати појединици, без интервенције управних или судских органа.“²² Другим ријечима, према овом начелу, појединици стичу субјективна права и обавезе из одредаба права Европске уније, које могу заштитити пред судовима и управним органима државе

¹⁹ О сваком од побројаних аката, вид. Т. Џакић, „Деривативно комунитарно право“, *Модерна управа* 1/2008.

²⁰ W. Phelan, 10. Вид. NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration, Case 26-62, English special edition 1963 00001, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1418227901553&uri=C-ELEX:61962CJ0026>, 3. септембар 2014.

²¹ С. Родин, „Право Европске уније и правни поредак Републике Хрватске након 20 година хрватског устава“, *Onamija InterUniversity Centre of Excellence*, 5, http://excellence.com.hr/Opatija/wp-content/themes/ec/working_papers/20%20godina%-20final%20WP%20Opatija.pdf, 2. септембар 2014.

²² Р. Вукадиновић, *Право Европске уније*, Центар за право Европске уније Правног факултета у Крагујевцу и Канцеларија Србије и Црне Горе за придруживање Европској унији, Крагујевац 2006, 162.

чланице. На примјер, овакво дејство имају поједине одредбе Оснивачких уговора, одредбе уредаба, одредбе директива, под условом да нису у одговарајућем року или на адекватан начин транспоноване кроз прописе државе чланице, и одредбе одлука.²³

Све институције и органи државе чланице дужни су да своје право тумаче и примјењују на начин који је сагласан праву Европске уније. Ово је садржај начела индиректног дејства права Европске уније. Мада је логична претпоставка да је овакав исход резултанта процеса хармонизације прописа, она је непотпуна, јер овакав исход је посљедица судске праксе Европског суда правде, конкретно пресуде *Von Colson and Kamman*.²⁴

Однос правног поретка Републике Хрватске и правног поретка Европске уније веома је комплексан и представља резултату одредаба Устава Републике Хрватске и начела права Европске уније која одређују његову надређеност, примјену и дејство.

6. ПРАВО НА ГРАЂАНСТВО ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Уставом Републике Хрватске прописано је да хрватски грађани по ред држављанства своје државе имају и грађанство Европске уније, које не замјењује држављанство него га допуњује.²⁵ Грађанство Европске уније даје посебна права држављанима држава чланица Европске уније. Уставом су преузета и дата хрватским држављанима сва права и слободе које произлазе из грађанства Европске уније.²⁶

1. Слобода кретања на подручју свих држава чланица;
2. Слобода настањивања на подручју свих држава чланица;
3. Активно и пасивно бирачко право на подручју друге државе чланице на локалним изборима и изборима за Европски парламент;

²³ У оквиру директног дејства разликујемо директно вертикално и директно хоризонтално дејство. Директно вертикално дејство јавља се у случају да се тражи заштита субјективних права грађана која су повријеђена од стране државе чланице, а директно хоризонтално дејство се јавља у случају да се тражи заштита субјективних права грађана која су повријеђена од стране приватних лица. Нпр. одредбе уредаба имају оба вида директног дејства, док одредбе директиве немају директно хоризонтално дејство.

²⁴ С. Родин, 9. Вид. *Sabine von Colson and Elisabeth Kamann v Land Nordrhein-Westfalen*, Judgment of the Court of 10 April 1984, Case 14/83, European Court Reports 1984 – 01891, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1418228745455&uri=CELEX:61983CJ0014>, 3. септембар 2014.

²⁵ УРХ, чл. 141д, ст. 1.

²⁶ Наведена права су побројана у чл. 141д, ст. 1, алинеје 1, 2, 3 и 4 УРХ. Вид. ТФЕУ, чл. 20.

4. Право на дипломатско-конзуларну заштиту од друге државе чланице у трећим државама, у којима Република Хрватска нема дипломатско-конзуларно представништво;
5. Право на подношење петиција Европском парламенту;
6. Право на подношење представки Европском омбудсману;
7. Право на обраћање институцијама и савјетодавним органима Европске уније;
8. Право да се користе властитим језиком или било којим другим службеним језиком у Европској унији приликом подношења петиција, представки и обраћања институцијама и савјетодавним органима Европске уније и право да добију одговор на истом језику.

Споменута права и слободе, грађани Републике Хрватске остварују у складу са Уставом Републике Хрватске и правом Европске уније. Међутим, ова права нису резервисана само за хрватске држављане, него и за држављане свих других држава чланица Европске уније.²⁷

7. ЗАКЉУЧАК

Пристапање Европској унији повлачи за собом одговарајуће уставне промјене које морају бити адекватно осмишљене и проведене како се не би долазило у ситуацију да се врше честе измјене и допуне Устава. Анализирајући Устав Републике Хрватске, уочавамо да је било потребно пронаћи правни основ за чланство у Европској унији, правни основ за пренос уставних надлежности на Европску унију, ријешити питање учешћа у институцијама Европске уније, одредити однос правног поретка Републике Хрватске са правним поретком Европске уније и утврдити постојање права на грађанство Европске уније.

Правни основ за чланство у Европској унији пронађен је у постојећој одредби Устава којом је прописано право на удруживање и раздруживање са другим државама. Ово је добар примјер како се и без промјена Устава постојеће одредбе могу искористити у свјетлу новог времена и нових односа. Кључну улогу у процесу удруживања имају грађани, који на референдуму доносе одлуку о томе, што читавом процесу даје легитимитет. Право на удруживање и раздруживање може се наћи и у оснивачким уговорима Европске уније.

Правни основ за пренос надлежности обезбијеђен је прописивањем у Уставу да Република Хрватска повјерава институцијама Европске

²⁷ УРХ, чл. 141д, ст. 2 и 3.

уније надлежности које су потребне ради остваривања права и испуњавања обавеза. Оваква одредба је потребна зато што Европска унија располаже само оним надлежностима које су на њу пренијеле државе чланице.

Поред наведеног, било је потребно прописати у Уставу и учешће хрватских институција у раду институција Европске уније. На овај начин, спријечене су недоумице какву улогу имају грађани, Хрватски сабор, председник Републике и Влада.

Однос правног поретка Републике Хрватске и правног поретка Европске уније могао је бити боље уређен. Иако је ово питање ријешено кроз судску праксу у Европској унији, било би боље да су основна начела права Европске уније и њихово значење прописани Уставом. Исто важи и за однос националних аката са актима Европске уније.

Уставом је прописано и постојање грађанства Европске уније као комплементарног хрватском држављанству. Побројана су права која произлазе из права грађанства која припадају свим грађанима Европске уније а не само хрватским држављанима.

На крају, можемо рећи да процес придруживања Европској унији неминовно доводи до прилагођавања устава. То се може учинити тако што ће се постојеће одредбе протумачити на начин који одговара новом времену, или тако што ће се извршити измјене и допуне одговарајућих одредаба устава. Процес прилагођавања устава мора бити добро осмишљен како би се избјегло често мијењање и како би њиме била обухваћена најважнија питања којима и доликује да буду ријешена уставом.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Andrassy, Irena, “Constitutional Implications of EU Membership: An Overview of Constitutional Issues in the Negotiating Process – The Croatian Perspective“, *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, Vol 4 (2008), <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/65>;
2. Phelan, William, “Why do EU Member States Offer a ‘Constitutional’ Obedience to EU Obligations?“, *Encompassing Domestic Institutions and Costly International Obligations*, Institute for International Integration Studies, IIS Discussion Paper, No. 256/June 2008, <http://www.jhubc.-it/ecpr-riga/virtualpaperroom/035.pdf>;
3. Вукадиновић, Радован, *Право Европске уније*, Центар за право Европске уније Правног факултета у Крагујевцу и Канцеларије Србије и Црне Горе за придруживање Европској унији, Крагујевац 2006;

4. Вукадиновић, Радован, *Увод у институције и право Европске уније*, Удружење за Европско право – Центар за право ЕУ, Крагујевац 2012;
5. Глодић, Душко, Џакић, Тихо, *Политичке институције Европске уније*, Графомарк, Лакташи 2009;
6. Родин, Синиша, „Уставна основа за чланство Хрватске у Европској унији“, https://www.google.ba/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=14&ved=0CDoQFjADOAo&url=https%3A%2F%2Fbib.irb.hr%2Fdatoteka%2F372809.Ustavna_osnova2.doc&ei=UpGFVMaKP KOH4gTq1IG4CQ&usg=AFQjCNGDCXRwJjRuLDzx4V6MtAmJAepjg;
7. Родин, Синиша, „Право Европске уније и правни поредак Републике Хрватске након 20 година хрватског устава“, *Onamija InterUniversity Centre of Excellence*, http://excellence.com.hr/Opatija/~wp-content/themes/ec/working_papers/20%20godina%20final%20-WP%20Opatija.pdf;
8. Смердел, Бранко, „Устав РХ након уставних промјена 2010. године“, *Хрватска правна ревија*, рујан 2010, https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/SMERDEL,_USTAV_RH_NAKON_USTAVNIH_PROMJENA_2010..pdf;
9. Папета, Тамара, „Уставне промјене и чланство у ЕУ“, *Информатор* бр. 5646, 16. април 2008, https://www.academia.edu/323008/Ustav-ne_Promjene_I_clanstvo_U_EU;
10. Џакић, Тихо, „Деривативно комунитарно право“, *Модерна управа* 1/2008.

Правни прописи

1. Consolidated version of the Treaty on European Union, *OJ C 326*, 26.10.2012, p. 13–390 (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN>;
2. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, *OJ C 326*, 26.10.2012, p. 47–390 (BG, ES, CS, DA, DE, ET, EL, EN, FR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:1201-2E/TXT&from=EN>;
3. *Flaminio Costa v E.N.E.L.*, Judgment of the Court of 15 July 1964, Case 6-64. English special edition 1964 00585 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1418227370173&uri=CELEX:61964CJ0006>;
4. *NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration*, Judgment of the Court of 5 February 1963, Case 26-62, English special edition 1963 00001, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1418227901553&uri=CELEX:61962CJ0026>;
5. *Sabine von Colson and Elisabeth Kamann v Land Nordrhein-Westfalen*,

Judgment of the Court of 10 April 1984, Case 14/83, European Court Reports 1984 - 01891, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1418228745455&uri=CELEX:61983CJ0014>;

6. Промјена Устава Републике Хрватске, *Народне новине Р. Хрватске*, бр. 76/10;
7. Устав Републике Бугарске;
8. Устав Републике Словачке;
9. Устав Републике Хрватске.

Tiho B. Džakić, LL.M.

Head of the Group for Harmonization of the Law,
Ministry of the Interior of the Republic of Srpska

CONSTITUTIONAL REFORMS AND THE MEMBERSHIP IN THE EUROPEAN UNION – THE CASE OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Summary

Joining the European Union membership for each candidate state carries many obligations. One of the obligations is the law harmonization which encompasses not only the harmonization of laws, but also harmonization of the constitution as the highest legal act in a country. The paper analyzes the constitutional provisions that had been changed in the candidate countries before they have joined the European Union, to be in the foreseeable future approached the same or similar changes in the constitutional and legal order of Bosnia and Herzegovina. Considering the shared history that Bosnia and Herzegovina had shared with the Republic of Croatia and the fact that it is a member of the European Union, it seems appropriate that an analysis of Croatian constitutional provisions carried out to identify the most important changes of the Constitution that are related to membership in the European Union. In addition, it was also performed a comparative analysis of the provisions of the Croatian Constitution and the relevant principles and provisions of European Union Law in order to determine their compliance with the explanation of the basic principles and institutions of the EU Law.

The paper discusses the following areas: legal basis for membership, the legal basis for the transfer of authority, participation in the institutions of the European Union, the relationship with the legal order of the European Union and the right to citizenship of the European Union. In preparation of this paper was used normative method, dogmatic method, method of analysis

and synthesis, deduction and induction, comparative method and the method of compilation. Research shows us that it was necessary to make adjustment of the Croatian Constitution in the process of joining the European Union in a way that certain provisions were interpreted in the light of the new era (the legal basis for membership), and that, on the other hand, certain provisions should be amended.

Key words: *Constitution; Constitutional amendments; Membership in the European Union; Institutes of European Union Law; Principles of European Union Law; European Union institutions.*